

Vatikanski horizonti

OD ROMANTIKE DO NARODNIH MASA

Nitko neće zaniijekati, da je politika naših dana puna iznenađenja. Preko noći se mijenjaju državni sistemi, preko noći se mijenjaju prijateljstva, preko noći se ruše veličine i pojavljuju se nove. A to je očiti znak, da se više ne raspravlja o velikim stvarnostima čovječanstva ne raspravlja više ozbiljno nego kao za zabavu kao o sitničarijama.

Sve češće nailazimo u naše vrijeme na tip ljudi, koji se, poput igrača na sreću, igraju politike na slijepo, koji se bave tim poslom, kao da se igraju karata; kamo sreće da pritom ne umiješaju još i krive karte, kako se to događa kod igrarskih sljeparija. U takovim je vremenima nužno da se sačuva mir. Ali kako da čovjek očuva duševni mir i hladnokrvnost u tako kaotičkoj vrevi?

Ima jedna moć na svijetu, koja uistinu posjeduje to umjeće, a to je Vatikan. Tamo se uvijek izdiže pogled iznad interesa, koji donose neslogu, prema idealima, od kojih nam dolazi jedinstvo. Pa ipak nije tu čovjek nikakav svijetu otuđeni idealist, nego promatra stvari u potpunoj istinitosti njihove stvarne egzistencije. Vidi za čim ide. Pobija neprijatelje, koji su to s pravom zaslužili. Vodi bitku po planovima duha. Obvladava poretkom ovoga svijeta, jer ga je uvrstio u veliki raspored Božji. I tu nalazi čovjek nešto, što ga sjeća na zvijezde, koje sipajući svijetlost idu mirno svojim putem; bio rat ili mir, bilo više plača ili radosti na svijetu. Stoga je od osobitog značenja, da uvijek nanovo proučavamo te smjernice, koje su nam tu označene. Danas želimo da upozorimo osobito na jednu takovu direktivu.

Naše doba ne možemo razumjeti, ako nijesmo shvatili važnost mase. Bile te mase što mu drago, jedno je sigurno: one trpe nevolju i njihova se bijeda prije povećava nego opada. Mase su kao velika spremišta siromaštva, mučnoga rada, a k tomu ne rijetko bez i najmanje nade u kakovo poboljšanje. Tu u tim masama je danas i onaj siromašni puk, na koji je mislio Gospodin, kada je rekao: »Žao mi je naroda.« Ako promotrimo ljude, koji se danas iz masa izlučuju, naći ćemo među njima mnogo takovih, koji svoje ambicije za vladanjem zaodjevaju nekom vrsti romantike, osobito nacionalsocijalističke. No od romantike do neistinitosti nije velik korak, stoga i vidimo, da upravo kod tih ljudi neistinitost postaje

modom u velikom stilu. Tražimo li naime pravi sadržaj njihove romantike, ne ćemo tu naći ni vjerskih istina ni najviših vrednota duševne kulture, nego uvijek samo praznu frazu, zvučnu riječ.

Kad bi pojam narodnosti bio u tim krugovima onakav, kakav bi morao biti u smislu prave kulture, tada bismo imali doista posla s jednom spasonosnom mišlju.

Vatikan se je uvijek zauzimao za pravo rodoljublje, ali je jednako stalno žigosao svaku lažnu romantiku i svaki naduti imperijalizam.

Mjesto toga usto se poput crvene niti povlači kroz sve izjave Vatikana onaj *misereor super turbam*, što se porodilo iz ljubavi prema siromašnima i patnicima. Stvarno mora k velikim smjernicama svakoga političara današnjega doba pripadati i to, da bude branič radničkih klasa, a osim toga i novoga nezaposlenoga proletarijata sviju slojeva. Gdje god se može govoriti o kakovom kršćanskom utjecaju na politiku, to se taj utjecaj mora obistiniti i u tom, da mislimo na bijedu bezimernih milijuna. To mora biti, da tako reknemo, motiv koji vodi sve zakonodavstvo, ako ne ćemo da se čovječanstvo surva u strahovitu katastrofu. Ne mislimo tu nikako samo na određene mjere javne skrbi, koje, razumije se samo po sebi, zaslužuju, da ih podupiremo. Ne, mi shvaćamo tu misao, kako je izražena u enciklici: »*Divini Redemptoris*«. U prvom redu hoćemo, da se priznaju prava čovječanstva i ljudske osobe, bez ikakvih obzira na razlike u bogatstvu i siromaštvu, rasi i društvenom položaju. Zauzimajući se tako za te vrijednosti, stvaramo istom pretpostavku za pravu pomoć, koja se može temeljiti jedino na duševnoj podlozi. Dan je romantika u povijesti uvijek kratak. Kratak kao vatromet, što za časak pobuđuje iluziju, pa makar ga u tamnoj noći ispoređivali i sa suncem, mjesecom ili zvijezdama. Obično još ni ponoći nema i zadnje su rakete već ispucane, a zvijezde se tamo odozgo na sve skupa samo smiješe...

No nama je polako već dosta tih vatrometača u politici. Hoćemo da tamo imamo opet etičare, pa ako je moguće i — filozofe. Da to tražimo, ne trebamo još nikako biti »papisti«, dovoljno je za to bar neko prijateljstvo s Platonom. Čast Piju XI., čast kardinalima Verdier-u i Mundelein-u, koji neprestano ponavljaju, da vjera Kristova stoji uz siromake, i da ona nije više Crkva Kristova, ako svoje stanovište stavlja kamo drugamo.

NE ZDVAJAJMO: IZA TEHNIZIRANOG ČOVJEKA — DOLAZI ČOVJEK

Sa dvije bismo rečenice mogli označiti posljednje velike enciklike Sv. Oca. U njima se vidi prvo potpuno shvaćanje sadašnjosti, u svoj njezinoj realnosti, ma kolikogod ona bila brutalna. A drugo one su pune takove sile, tako lijepoga pouzdanja i ljubavi, koja sve obuhvata, da nikako ne donose zdvojnost nego nadu i energiju. Danas počese mnogi malo pomalo da shvaćaju голу stvarnost, ali ih to straši, te turaju glavu u pijesak ili se tuže i jadi-

kuju. Ima i drugih, koji istina imaju vjersko pouzdanje, ali ne mogu da uvide, u kako se ozbiljnom položaju nalazimo. Govor je takovih ljudi doduše religiozan, ali nema snage, da vas osvoji. Pače mogu lako da zapanu u neki romantički, sentimentalni i reprezentativno prazni ton, bez sadržaja, pa moglo bi se reći i u neko pobožno pričanje.

Govor papinskih enciklika je naprotiv jednako ispunjen stvarnim činjenicama, koje nas okružuju, kao što i stvarnom vjekom.

Događaji što ih doživljujemo, uistinu su čudnovati. »Hosana« i »Raspni ga« izmjenjuju se u današnjem svijetu i obistinjuju na narodnim vođama takovom brzinom, te bi skoro pomislio, da se i taj duševni pojav daje već tehničirati. U malo sati čujete o istom narodu i o istim događajima najrazličitije vijesti. Čini se zaista, kao da se je i istina odlučila, da se ubuduće iz udobnosti pokorava jednostavno volji onih, koji budu umjeli, da joj se krutom rukom nametnu. Boljševizam nam međutim pokazuje u zbilja groznim procesima, kako nevini danas ispovijedaju ono, što će sutra opozvati, da to isto prekosutra opet priznaju. Za normalnoga je čovjeka to apsolutna zagonetka, da uvidi, kako ozbiljno i vremenom prokušani ljudi danas nešto kažu, a sutra tvrde nešto sasvim protivno: i to oboje s takovim uvjerenjem, kao da misle jednako ozbiljno prvo i drugo. Stvara li dakle tehnika ne samo istinu nego i njene proroke?

Pozabavimo se još malo s tom mišlju, jer će nam baš u njoj postati jasnija čudnovata osebnost našega vremena. Da razumijemo današnjega čovjeka, moramo proučiti ono, što se na nj odnosi. Čini se gotovo, da je duša danas kao ploča na satu, na kojoj su mjesto onih 12 brojeva upisani određeni nazori o životu: demokrat, totalitarac, auktoritativac, parlamentarac . . . mogli bismo uzeti i drugu ljestvicu: antropozofizam, budizam, lamaizam. No ne zaustavljajmo se kod imena, jer se ne radi o njima. Čudnovato je naime to, da je očito kakav vječnik kadar, da kod većine ljudi uzme kazaljku u ruku i okrene je na onaj svjetovni nazor, u kom moraju ti ljudi da budu. Pa i to ne bi bilo još takova rijetkost: najčudnovatije je istom to, što kazaljka na tom mjestu uistinu ostaje, i da je čovjek najjednom uvjeren o onome, o čemu *mora* biti uvjeren. Bit će pače spreman, da si taj životni nazor obojadisano zatakne u zapučak. Bit će spreman da po ulicama i trgovima grlato raznosi ime nosioca toga životnog nazora. Nazor, u koji ga drugi netom staviše slaviti će kao svoje neprolazno, vječno osvjedčenje. Piti će nazdravice za svoje »vjerovanje«, za nj će i umrijeti! Ne će se tome iznevjeriti ni onda, ako dođe i do najstrašnijega. Normalnim načinom morali bi procesi u Moskvi učiniti kraj komunizmu. Ali ne vidimo ništa od toga. Sluti li tko, koli-

ke se poteškoće odatle rađaju u priznavaoca vjere, koji je dosada tu stajao kao samac svoje vrsti? Gdje prestaje tehnika, a gdje počinje pravo čudo?

Treba da proučimo ono, što se tiče čovjeka. Moramo promatrati martyrium duša, koje više ne rade u živom organizmu, nego su tako reći pribiti na križ tehnike. Moramo gledati ledenu smrt, koja danas iscerena lica obilazi svijetom, a da je nijesmo kadri ukloniti. U *takozvanom kolektivističkom terorizmu* — marksističkom, rasističkom, etatističkom — *izgovara jedna svjetska kultura svoju zadnju riječ*. Ne možemo pojmiti, kako može još da bude ljudi, koji to drže za prvu riječ neke nove mladosti. Mi smo toliko ostarjeli, da već veliki dio naše mladeži dolazi na svijet senilan. Pojava je to naime duboke starosti, kada se »mudrost« počne ustavlјati u formule i kada mozak u neku ruku — odrveni. To je stvarnost, u kojoj se, — pošto je osoba i njena sloboda uništena, te pretvorena u stroj — sada nastavlјa djelo razaranja u velikom kolektivu čovječanstva. To se naime čovječanstvo prikazuje kao kakav kaos zgrčenih kolektiva, koji će se u najskorijoj budućnosti rasprsnuti i uništiti, jer svjetski rat, koji nam je već možda vrlo blizu, ne će više biti samo rat sa motoriziranim gvoždem i čelikom nego će biti rat sa motoriziranim — ljudima. Da takovu strahotu razumijemo, trebali bismo već otvoriti apokalipsu, a možda nam i opet upravo ta knjiga pomaže, da prijedemo najbolje preko te grozote, jer je u njoj ipak obećanje novoga neba i nove zemlje, i jer je u njoj novi Jeruzalem ocrtan tako lijepo, da to nadilazi svaki naš pojam. Pogledom na pravoga Otkupitelјa svijeta završava sam Sveti Otac svoju encikliku: »Divini Redemptoris«, koju bismo mogli nazvati enciklikom katoličkoga totaliteta.

I dok jedan svijet propada u krvi i sa suzama, ispunjava se divota Božја, te je u Kristu pobožanstvenjeni čovjek doista divan odgovor čovjeku, koji je — rastavlјen od Krista — postao tehniziran, brutalan i demonski, i koji nam je u toliko strašnom zemalјskom simbolu dokaz, što preostaje od čovjeka, pošto se otrgnuo od onoga Boga, koji je razveselјavao njegovu mladost.

KRŠĆANSTVO PROBUDI SE!

U razgovoru s muževima, koji su inače vođe javnoga života, sve se češće namjeravamo na izјave — rezignacije. Svi bez izuzetka osjećaju, da tako, kako je danas, ne može više dalje ići. »To je ludilo!«, kažu, a isto to osjeća i govori već i priprosti čovjek. Milijuni radnika, koji danas zarađuju svoj kruh u tvornicama za naoružanje, znadu za svoj tragični položaj. Da mogneš živjeti, proizvodi se upravo ono, što priјeti, da uništi svaki život. Bude li se dalje »oružalo«, to je očito naopaki posao, jer će to prije ili kasnije dovesti do rata. A ako li se ne proizvodi oružje dalje, po-

većat će se silno nezaposlenost, a to znači — revoluciju i isto tako propast. Proizvodili mi topove i puške ili ne, oboje je naopako, te bismo tako došli zaista odasvud na tužnu melodiju Kierkegardovih »Diapsalama.« »Ženim li se, naopako, ne ženim li se, opet naopako... Objesim li se, naopako, ne objesim li se: opet naopako...«

Neki kažu: Kako je mogao Bog dopustiti, da je došlo tako daleko? Kad je život tako bezutješan, onda na nebu ne može biti nikakav dobar Bog. Stotinu puta govore tako, stotinu puta moramo im odgovoriti: Ta nije Bog to sve skrivio, nego naprotiv čovjek, koji je *svoga Boga ostavio. Ako je svemir sazdan po Božjim planovima, onda može i red u njemu ostati samo, ako je u skladu s tim planovima Božjim.* To su već moderni ljudi morali naučiti. Došao je svjetski rat, i pokazao nam je u jasnom obliku, kamo mora doći čovječanstvo bez Boga. Odmah iza rata počeli su neki da to shvaćaju, ali sve u svemu ipak nije ljudski rod ništa odatle naučio; ta evo opet je došao do toga, da se sprema na jedan još gori rat. Došla je ruska revolucija te nas je napunila strahom i trepetom. Svuda se je propovijedalo protiv ateizma, no čovječanstvo nije ništa naučilo od toga. Pa ni sada, kada ta revolucija guta vlastitu djecu, kada se osveta naravi izražava na tako strahovit način, ni sada još ne će da išta odatle nauči, nego postavlja *svoje nade opet ne u Boga, nego upravo u one poganske ideje, koje su skrivile ne samo svjetski rat nego i boljševizam.*

Kako da se onda vlada Bog prema takovom čovječanstvu, ako ne da pripušta na nj uvijek veće grozote, dok napokon ne uvidi, da jedino Bog razveseljuje novu mladost?

Što ovdje govorimo općenito, to vrijedi na osobiti način za kršćanstvo. Nije li došao čas, da se dadnemo na vrlo ozbiljno ispitivanje svoje savjesti? Ostaje činjenica, da u tom zdvojnem svijetu žive milijuni i milijuni katolika, da ti katolici posjeduju ideje, koje jedine mogu svijet spasiti, pa da ti katolici ipak ne razumiju, da doista dođu u pomoć iznučenom čovječanstvu. Ima velikih djelova kršćanstva, koji još i danas vjeruju, da je sve u najboljem redu, ako samo idu u crkvu, te onako napô provode »čestit« život. Čini se, da ti katolici nemaju više one ljubavi, koja proizlazi iz uvjerenja, da je Crkva zato tu, da bude ljudima na pomoć, a ne da spokojno sproveda život u vrijeme, u kom ljudstvo propada sve dublje i dublje. Da, i mi moramo na svoj način pomagati. Mi ne radimo doduše u prvom redu na politici i gospodarstvu, ali moramo činiti upravo ono što može ta poremećena životna područja srediti, a to nećemo postići samo time, da samo svoje duše spasimo, nego jedino tako, da se prihvatimo samih stvari, da ih posve konkretno uzmemo pa u egzistenciji toga mučnoga života uzdižemo moralne i religiozne zahtjeve.

Gorko je to, da smo prisiljeni te se još borimo i protiv »pobožnih« ljudi. No mi se moramo upustiti i u taj najljući od svih bojeva.

Valja da obračunamo s mentalitetom, koji uza svu pobožnost nije više kršćanski. Ta kršćanstvo je utjelovljenje Boga, jest novi čovjek, jest obnova na svim područjima života, uspostavljanje Kristova kraljevstva u svim kulturnim redovima, jest napokon put prema vječnom spasu, što vodi kroz svijet i usred jedne nove zajednice. Katolička Crkva u svojoj cjelini nije nikakav monaški samostan, niti je skup »svetih« kružoka, gdje možeš ezoterično pobožno životariti: kršćanstvo je militia Christi, kršćanstvo je vojujuća Crkva, kršćanstvo je konkretni, smrtnoopasni protest protiv svega, što je sotonsko; kršćanstvo je velika radost nad Božjim stvorenjem, otkupljenjem, posvećenjem; kršćanstvo je bol, ali i klicanje svakoga stvora. Vrijeme je, da se veliko srce kršćanstva opet probudi, jer je to srce čitavoga svijeta, pa ako ono zašuti, onda mora nastupiti sveopća svjetska umornost, koju vidimo danas. Kršćani, probudite se!

Friederick Muchermann D. I.